دادگاییکردنی ئەدەب یان باجی بوێریی و نەریت شکاندن؟..

سەدیق سەعید ڕواندزی

دادگاییکردنی ئەدەب، کتێبێکە باس لە پرۆسەی دادگاییکردنی سێ لە دیارترین نووسەری فەرەنسی و جیھانی، لە پەراوێزی نووسینی کتێبی جیاواز و تایبەت دەکات، کە ئەوانیش (فلوبیر) بە ھۆی ڕۆمانی (مەدام بۆڤاری) و شاعیری دیار (بۆدلێر) بە ھۆی دیوانە شیعری (گوڵەکانی خراپە) و ھەروەھا نێوانی (ڤێرلین و ڕامبۆ) کە ئەمەیان کێشەیەکی تایبەتی و کەسی و کۆمەڵایەتییە و پەیوەندی بە نووسینەوە نییە. ھەریەك لە شاکارەکانی مەدام بۆڤاری و گوڵەکانی خراپە، بە پاساویی تێکدانی ئادابی گشتی کۆمەڵگە، ڕەوایەتیدان بە سێکسی ئازاد، خیانەتی ھاوسەرگیریی و شکاندنی ئەو نەریتە ئایینی و کلتوورییە پیرۆزانەی لەو سەردەمەدا باوبوون، دادگایی دەکرێن. بێگومان ئەم بەرھەمانە، پێچەوانەی ئەقلیەت و بیرکردنەوەی باوی ئەو کات و گوتاری نووسینی ئەو سەردەم بوونە، بۆیە لە ئاستی جەماوەریی، میللی و کۆمەڵایەتی، ئایینی، وەرناگیرێن و وەك ھەڕەشە و مەترسی بۆ سەر خێزان، پەروەردە، تاك و کۆمەڵگە دەبینرێن و لەو نێوەندەشدا، نووسەرەکانیان و ئەو دەزگا و چاپەمەنیانەشی کە ڕێگەیان بە بڵاوکردنەوەی ئەو بەرھەمانە داوە، دادگایی دەکرێن، کە لە ڕاستیدا دادگایی ئەدەب و وشە نییە، بەڵکو دادگایی ھزری ئازاد، سەربەستی نووسین و یاخیبوون و جیاوازکەوتنەوەیە، لە وڵاتێك و کیشوەرێکدا کە ھەمیشە وەك ئایکۆنی پێشکەوتن و ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و داھێنانی ئەدەبی و ژیاری بینراوە. ڕۆمانی مەدام بۆڤاری، باسی ژنێك دەکات بە ناوی ئیما، ئەم ژنە، مێردێکی پزیشکی ھەیە و لە نێو ڕۆتینییەکی کوشندەی ژیان دەژیت، ھاوسەرەکەی بە ھۆی ئەوەی بە پیشە پزیشکە و پزیشکەکانیش ئەرك و کاریان وەھا دەخوازێت کە بەردەوام لە نێو نەخۆش و ژینگەیەکی دوور لە سۆز و خۆشەویستی بژین و کاتەکانی ژیانیان لە نەخۆشخانە و نۆرینگەکان بە سەر بەرن، ئیدی ئەم واقیعە کۆمەڵایەتییە، ئەم ژینگە دەروونی و خێزانییە، کاریگەریەتییەکی ڕوحی گەورەی لێ دەکات و سەرەنجام وەك تۆڵە کردنەوەیەك لە ھاوسەرەکەی، کتێبی ڕۆمانسی دەخوێنێتەوە و دەست بە ناپاکی ھاوسەری دەکات و پەیوەندی یەك بەدوای یەك لەگەڵ سێ پیاوی جیاواز، لە کات و ساتی جیادا دەبەستێت. بەو ئومێدەی

ئەوان لەو دۆخە دەروونییە ڕزگاری بکەن، کەچی سەرەنجام ئەوانیش دوای تێرکردنی ئارەزووە سێکسیەکانیان جێی دێڵن. بەمەش ئەوەندەی تر ئێما، هەست بە نائومێدی و دابڕان و گۆشەگیری دەکات و داوای هاوکاری لە هەردوو خۆشەویستەکەی لیۆن و رۆدلۆف دەکات، بەڵام ئەوانیش گوێی پێ نادەن. ئێما، بەو ئامانجەی لەو ژیانە بێ مانا و ڕۆتینییەی هاوسەرەکەی دەربچێت، پەنا وەبەر ناپاکی هاوسەری دەبات و وا هەست دەکات ئەزموونێکی دیکەی جیاواز تاقی دەکاتەوە، کەچی لەو ئەزموونەش بەرهەمان ڕۆتینی ژیان دەکەوێت تا سەرەنجام خۆی دەکوژێت. یەکێك لەو پیاوانەی پزیشکە و هاوسەرێکی بچووکی هەیە، فلۆبێر تۆمەتبار دەکات بەوەی کە مەبەست لەو ژن و مێردە ئەوانن، بۆیە سکاڵای لە سەر تۆمار دەکات. هاوکات خەڵکەکەش فلۆبێر تۆمەتبار دەکەن بە نووسینی ڕۆمانێك کە ڕەوایەتی بە ناپاکی هاوسەری و برە و بە سێکسی ئازاد دەدات و ئادابی گشتی و پیرۆزییەکانی کەنیسە دەشکێنێت. بەم تۆمەتە دادگایی دەکرێت، بەڵام ئەو جەخت لەوە دەکاتەوە کە کارەکتەرەکان و ڕووداوەکانی نێو ڕۆمانەکەش، خەیاڵیین و پەیوەندییان بە واقیعەوە نییە. دوای چەند دانیشتنێکی دادگا، سەرەنجام دادگا بڕیاری داخستنی ئەو کەیسە دەدات و ڕەتی دەکاتەوە ڕۆمانەکە دژ بە ئاکاری گشتی بێت.

دادگاییکردنی دووەمیان، لە پەراوێزی بڵاوبوونەوەی گوڵەکانی خراپەی بۆدلێری شاعیرە. تۆمەتی ئەم شاعیرە بە هەمان شێوە ئەوەیە، کە گوایا لە چەند کۆپڵە شیعرێکی قەسیدەکەیدا، بێ ڕتووش باس لە ئەندامانی جەستەی ژن دەکات و دیمەنی پۆڕنۆیی پیشان دەدات، کە ئەمەشیان دیسانەوە ڕەوایەتیدانە بە کردار و پەیوەندی سێکسی ناڕەوا لە دەرەوەی خێزان، کە مەترسیە بۆ سەر کۆمەڵگە و ئاکارە گشتی و کۆمەڵایەتییەکان دەشکێنێت. ئەم دادگایە، بە پێ بژاردنی سێ سەد فرانك، سزای بۆدلێر دەدات و قەدەغەی ئەو کۆپڵە و دێڕە شیعرییانەش دەکات کە پەیوەندییان بە وێنە و دیمەنی سێکسی و پۆڕنۆییەوە هەیە. بێگومان بەشێکی سەرەکی لە تۆمەتبارکردن و سزا و دادگاییکردنی ئەم دوو شاکارە، پەیوەندی ڕاستو□خ□یان بە ئەقڵی باوی لاهووتی و ئایینییەوە هەیە، چونکە ئەو کات ک□□سا ڕۆڵێکی سەرەکی و بنەڕەتی لە ژیانی کۆمەڵگەی ئەورووپی بە گشتی و فەڕەنساش بە تایبەتی دەبینی. بابەتی سێیەم، پەیوەندی بە کێشەی نێوان هەردوو شاعیری دیاری فەرەنسی و جیهانی (ڕامبۆ و ڤێرلین) وە هەیە. ئەم دوو شاعیرە، بە جۆرێك مووتووی یەکتری بوون و بە یەکەوە دەژیان، تا ئەو ڕادەیەی گومانی خراپی ئەخڵاقیان لێ بکرێت و بە چاوێکی کەم سەیریان بکرێت. ڤیرلین، خێزان و منداڵێکی هەیە، خێزانەکەی نیگەران دەبێت لەوەی کە هاوسەرەکەی شەوان نایەتەوە و

ئەو پەیوەندییە سۆزدارییە و ڕوحییە قووڵەی لەگەڵ ڕامبۆ هەیە، بۆی لە دادگا بە فەرمی داوای جیابوونەوە لە هاوسەرەکەی دەکات. هاوکات لەگەڵ ئەم کێشە خێزانییەدا، ڕامبۆش بڕیار دەدات بگەڕێتەوە پاریس و جێی بهێڵێت، ئیدی لە ژێر فشاری دەروونی و دۆخی ئاڵۆزی ڕوحی و هزریدا، ڤێرلین گوللەیەک لە ژوورەکەی بە ڕامبۆوە دەنێت، بەڵام تەنها زامدار دەبێ و دواتریش کەیسەکەیان وەک کێشەیەک دەچێتە دادگا و ڕامبۆش دەست لە کەیسەکە هەڵدەگریت و دەی بوورێت، بەمەش دادگاییەکە کۆتایی دێت. ناوەڕۆکی ئەم کتێبە، هەر تەنها باسکردن نییە لە قەدەغەی نووسین و بەرهەمی ئەدەبی، بەڵکو دیوێکی شاراوەی ئەم کتێبە جوانە ئەوەمان پێ دەڵێت، کە سەدە و نیوێک لەمەو بەر، لە ئەوروپا و فەڕەنسای لانکەی ئەدەب و هونەر و پێشکەوتن، خەڵکی چۆن بیری کردۆتەوە؟ چۆن ڕوانینێکی ئایینی و لاهووتی و دواکەوتوویان هەبووە و بە پاساوی شکاندنی نەریت و پیرۆزییەکان دژی هزری ئازاد و بوێری نووسین و نووسەران وەستاونەتەوە. ئەم کتێبە، گوزارشت لە سەردەمێکی دواکەوتووی هزریی و پەروەردەیی و کولتووری فەڕەنسییەکان دەکات، کە بە پاساوی دەستگرتن بە ئایین، نۆرم و ترادیسیۆنەکان، دژی هزری ئازاد وەستاونەتەوە و نووسەرانیان دادگایی کردووە. ئەمەش دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە لە ئەوروپاش سەردەمێکی زۆر نییە هزری ئازاد و نووسین و کرانەوە و پێشکەوتن هاتوونەتە ئاراوە. دواجار دەستخۆشانە لە وەرگێڕی کتێبەکە دکتۆر (نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد) دەکەم، کە بە زمانێک ئەو کتێبەی وەرگێڕاوە، هەست ناکەی وەرگێڕان بێت، بەڵکو کورداندویێتی، ئەمە وێرای ئەوەی کە کتێبەکە خۆی ناوەڕۆکێکی پڕ بەهای هەیەو شایەنی خوێندنەوەیە .

*پەراوێز: دادگاییکردنی ئەدەب، وەرگێڕان و ئامادەکردنی: نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد، بڵاوکراوەی غەزەلنووس _2019.

*ئەم بابەتە لە ڕۆژنامەی هەولێر ژمارە (4100) لە 2024/ 7 /1 بڵاوکراوەتەوە.

ئاستی هاوسەنگی شەڕی ئەمریکا و ئێران.. عوسمان حاجی مارف

ڕووداوەکانی هێرشی ئەمریکا و ئیسرائیل بۆ سەر ئێران، زیاتر شەڕێکی پەرتبون بوو تائەوەی شەڕێکی چارەنوسساز بێت، تەلئەبیب هەر لەسەرەتاوە قوماری لەسەر ڕوخانی ڕژێم کرد، کە بە ئامانجگرتنی سەرکردەکانی دەستی پێکرد، دیارترینیان عەلی خامنەییە. ترامپ و ناتانیاهۆ بانگەوازی گەلی ئێرانیان کرد کە هەنگاو بنێن و خۆپیشاندان بکەن بۆ ڕوخانی کۆماری ئیسلامی، بەڵام واقیع چاوەڕوانیەکانی پێچەوانە کردەوە، سوپای پاسداران کۆمەڵکوژی جەماوەری ناڕازی و خۆپێشاندەرانی کرد، هەروەها تاران سەرەڕای ئەوەی کەوتە بەر گورزی لێدانی گەورەی هێزی ئاسمانی، بەڵام توانی خۆڕاگری خۆی نیشان بدات.
سەبارەت بە ئەمریکا و ئیسرائیل، بڕیاریان بوو شەڕێکی خێرا و سنووردار و کورتماوە ئەنجام بدەن، بەڵام بەخێرایی پەرەی سەند و بوو بە ڕوبەڕوبونەوەیەکی هەمەلایەنە و فرەبەرەیی، بڵێسەی ئەم شەڕە لوبنان و خەلیج و عێراق و کوردستانی گرتەوە، هەڕەشەی تێکدانی ئاسایشی نێودەوڵەتی بەشێوەیەکی بێوێنە دروستکرد، ئیدارەی ئەمریکا سەرەتا گرەوی لەسەر سیناریۆی گۆڕانی خێرای ڕژێم دەکرد، بەڵام دواتر بۆ ئەمریکا و ترەمپ دەرکەوت، کە ڕێگای تاران بەو شێوەیە سادە و ئاسان نیە کە لە ژوری ئۆپەراسیۆنەکاندا پلانی بۆ داڕێژرابوو.
سەرەتا لێدانەکان بۆ بەدەستھێنانی سەرکەوتنێکی پێشوەختە، بە نەهێشتنی ڕەهبەری و سەرکردەکانی کۆماری ئیسلامی، وەک ئەمریکا دەستنیشانی دەکرد، بۆ پەکخستنی سیستەمی فەرماندەیی و کۆنترۆڵکردنی ئێران بوو، بەڵام پێکهاتەی دامەزراوەیی ڕێژیمی ئێران توانایەکی خێرای نیشاندا بۆ پوچەڵکردنەوەی ئەو نەخشەیە، ئەو ماوە کورتەی ئەمریکا و ئیسرائیل پێشبینیان دەکرد، ئێرانی گۆڕی بۆ شەڕێک کە چل ڕۆژ درێژەی کێشا، هەروەها دیمان لێدانە ئاسمانیەکان بۆ فشاری زیاتر ناوچە مەدەنیەکانیشیان کردە ئامانج.
ستراتیژی ئێران، پشتی بە فراوانکردنی شەڕەکە بەشێوەی ئاسۆیی بەست، هێرشەکان لەڕووی جوگرافیەوە درێژبوونەوە و چواردە وڵاتی دراوسێی کردە ئامانج، بە بیانوی بە ئامانجگرتنی بنکە ئەمریکیەکانی بەشداربوو لە هێرشەکەدا، بەهەمەچەشنکردنی سروشتی ئامانجەکان بۆئەوەی ژێرخانی گرنگ لەخ□ بگرێت، پانتایی شەڕەکەی

ب□رب□□اوکردەوە، بەجیا لەوەی ستراتیژی خۆڕاگری پیادەکرد، لە هەمانکاتدا ئەو بەرب□□اویە ئەمریکا و ئیسرائیلی خستە بەردەم واقعێکی سەرسامبونەوە و چونیەتی بنبەستبونیان لە هەوڵی ناچاری بۆ وەستانی شەڕەکە، دۆخەکە لە ئامادەیی بۆ ڕوخانی کۆماری ئیسلامیەوە گۆڕدرا بۆ ئامادەیی لەسەر ڕێکەوتن و کۆتاییهێنان بەشەڕەکە.

ئیسرائیل هەر لە سەرەتاوە هیچ نهێنیەکی لە ئامانجەکان و هەنگاوە عەمەلیەکانی، بۆ شەڕەکە نەشاردەوە، بە باوەڕێکی بێدوودڵیەوە، ئۆپەراسیۆنەکانی بەستەوە بە نەهێشتنی هەڕەشەی کۆماری ئیسلامی و لە ناوبردنی بەرنامەی ئەتۆمی و سیستەمی موشەکی بالیستیکی و لێدان لە بنکە سەربازیەکان، لەهەمانکاتدا ئیسرائیل لەناوخۆیدا شایەتی کۆچی دەیان هەزار کەسی بوو، لە هەمانکاتدا خۆی لەبەرامبەر بەرزترین ڕێژەی ئاوارەبوون بۆ پەناگەکان لە نێوان تۆپباران و دزەکردنی بەردەوامی درۆنەکانی ئێراندا دییەوە، ئەمە جگە لەوەی کە هەفتانە بەرەوڕوی زیانی ئابووری بە نزیکەی سێ ملیار دەبوەوە.

کێشەی گۆڕانی هاوسەنگی سەرەکی شەڕەکە لە گەرووی هورمزدا سەریهەڵدا، کە لە خاڵێکی فشاری لاوەکیەوە گۆڕا بۆ ناوەندی ڕاستەقینەی قەیرانێک لەبەرامبەر ئەمریکا و ئیسرائیلدا، بەجیا لە خۆراگری تاران لە بەرامبەر لێدانە چرەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل، لە هەمانکاتدا داخستن و تێکدانی گەرووەکەش قەیرانێکی پشێوی جیهانی وزەی لێکەوتەوە، کە ڕۆیشتنی نەوت بۆ ئاستێکی پەراوێزخراو دابەزی و بەرھەمی ناوچەکەش بەشێوەیەکی بەرچاو کەمیکرد، ئەم واقیعە بووە هۆی ئەوەی ئۆپەراسیۆنەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل بە چڕی سەرنج بخەنە سەر لەناوبردنی تواناکانی ڕێگری ئێران و لەناوبردنی بەشێکی بەرچاو لە بنکەی پیشەسازی بەرگری و شوێنەکانی هەڵدانی موشەکەکانی ئێران ڕاگەیەندرا. تاران تۆڕە هاوپەیمانیەکانی لە ناوچەکەدا لەچوارچێوەی بەرەیەکی ستراتیژی یەکگرتوودا چالاک کرد، بۆ بڵاوەپێکردنی سەرچاوەکانی نەیارەکانی و بەردەوامکردنی دۆخێکی نادڵنیایی درێژخایەن لە ناوچەکەدا.

ئەوەی شایانی باسە ئەو کاتەی ئێران بڕیاری کردنەوەی هورمزیدا، ترەمپی گەڕانەوە بۆئەوەی دان بەوەدا بنێت کە ئێران وڵا تێکی بەهێزە و پەیوەندیەکی باشی لەگەڵ ئەمریکا هەیە، ئەمەش گۆڕانکاریەکی بەرچاوبوو لە گوتاری سیاسیدا، ئەم ئاڵوگۆڕە تا ئەو جێگایەی ستایشی ڕۆڵی تارانی کرد لە کردنەوەی گەرووی هورمز، تەنانەت پێزانینی خۆی بۆ تاران بەوجۆرە دەربڕی کە بە کردنەوەی “گەرووی ئێران” وەسفی کرد، ئەمەش لە ڕوانگەی ئەمریکاوە وەک دانانن بە هاوسەنگی نوێی هێز دەردەکەوێت، بەڵام دوای داخستنەوەی هورمز ترامپ گەرایەوە بۆ هەرەشەکانی.

بەم شێوەیە دەتوانم بڵێم تاران سەرەڕای گرانی شەڕەکە بەسەریەوە، لە کێشەی هورمزدا دەستکەوتێکی ستراتیژی و جیۆپۆلەتیکی بەدەستهێناوە، بە پێچەوانەی دابەزینی هەوڵەکانی ئەمریکاو ئیسرائیل بە تەسلیم بوونی ئێران، ئەمەش حیساباتی ئیسرائیل و دەوڵەتانی کەنداوی سەرلێشێواو کردووە.
پێویستە ئاماژە بەوە بکەین کە ئەم ڕووبەڕووبونەوەیە، شەڕێکی ئاسایی نەبوو، بەڵکو شەڕێک بوو لەنێو ئاڵۆزیەکاندا، کە تێیدا هەر لایەنێک سەرنجی لەسەر شکاندنی ئیرادەی ئەوی دیکە بوو، نەک سەرکەوتنێکی سەربازی ڕاستەوخۆ بەدەستبهێنن، هەروەها سیاسەتێکی وێرانکارو دارمانی یەکتر بوو. لە سەرەتای شەڕەکەدا، حیساباتی ئیسرائیل لەسەر ئەو گریمانەیە بوو، کە بە ئامانج گرتنی سەرکردایەتی ئێران دەبێتە هۆی داڕمانی خێرای ناوخۆیی و ڕوخانی کۆماری ئیسلامی، بەڵام ئێران ئەو لێدانانەی هەڵمژی و بە خێرایی خۆی ڕێکخستەوە و سوودی لە مێژووی دوور و درێژی بەڕێوەبردنی ململانێ ناهاوسەنگەکانی وەرگرت.
ئەمەش بەشێوەیەکی بەرفراوان ڕوون بووەوە، سەرەڕای ئەو لێدانە توندانەی کە هەزاران شوێنی ناو ئێرانیان کردە ئامانج، وێرانکاری و قوربانی زۆری لێکەوتەوە، وەک چاوەڕوانیان دەکرد تاران نەک نەڕووخا، بەڵکو سەرپێچی هەموو پێشبینیەکانی کرد و پشتڕاستی کردەوە، کە گرەوەکان لەسەر داڕمانی خێرا زۆر دوورە لە واقیعەوە، لەهەماکاتدا ترەمپ خۆی بینیەوە کە بە هەموو پێوەرێک ڕوبەڕووی هاوکێشەیەکی زۆر ئاڵۆزتر بۆتەوە، جگە لەوەش، هەڵگیرسانەوەی شەڕی ئیسرائیل و حزبوڵلا، بەشێک بوو لەم هاوسەنگییە ناوچەییە فراوانترە، کە لۆژیکی بەڕێوەبردنی قەیرانەکانی بەهێزتر کرد.
لەگەڵ گەیشتن بە دەخە چەقبەستووەکان و چل ڕۆژ خایاندنی شەڕەکە لەو ئاڵۆزیەدا، بەناچاری ئاگربەستێکی دوو هەفتەیی ڕاگەیاندرا، بەڵام بە خێرایی بە هێرشی توندی ئاسمانی پێشێلکرا، هەروەها ئاراستەکەش گۆڕدارا بۆ مێزی دانوستان، کە واشنتۆن بە مەرجی توندەوە هاتە ناوەوە، بەداوای کردنەوەی دەستبەجێی گەرووی هورمز و دەستبەرکردنی ڕێگا بازرگانیەکان، داڕشتنی ڕێکەوتنێکی نوێی ئەتۆمی کە پیتاندنی یۆرانیۆم قەدەغە دەکات، لە بەرامبەردا تاران وەها لە دانوستانەکە نزیک بووەوە، مەرجەکانی تەسلیمبوونی بە تەواویی ڕەتکردەوەو وەهای نیشاندا ئەو شەڕەی پێرتبوونەی کە بەڕێوەبراوە، پێویستە ئەمریکا ناچارکات پاشەکشە بکات.
یەکێک لە دەرەنجامە هەرە بەرچاوەکانی ئەم شەڕە، نەخشە و سیاسەتی ئێران بوو بە تێوەگلانی دەوڵەتانی کەنداو بە ناو شەڕەکە، ئەو وڵاتانەش کە خاوەنی توانای سەربازی بەرفراوان و هەزاران فڕۆکەی

جەنگی بون، دەستوەرنەدانیان هەڵبژارد وە تەڵە نەکەنەوە!.
ئاکامی ئەم شەڕە تا ئێستا لە ڕووی سەربازییەوە ئەوەی نیشاندا سەرکەوتنی یەکلاکەرەوە نییە و ئەمریکا ئەو زلهێزە نییە بتوانێت لە شەڕەکاندا بە سەرکەوتویی دەرکەوێت، لە ڕووی سیاسیەوە ئێران لەم شەڕەدا خۆی لە داڕمان و ڕوخانی ڕژێمەکەی پاراست، وەک یاریزانێکی سەرکەوتو خۆی جێگیر کردەوە، لە ڕووی ستراتیژیەوە پێگەی بەهێزی ناوچەیی خۆی پاراست و دەرگای دانوستانەکانی فراوانتر کرد.
سەبارەت بە ئیسرائیل، خۆی بینیەوە کە ڕووبەڕووی واقیعێکی زۆر ئاڵۆزتر بۆتەوە لەوەی پێشبینی دەکرد، ئەوەی کە بتوانێت قەڵایەکی گەورە بێت و جەمسەرێکی سەرەکی بێت لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، وەک خەوێک مایەوە.
لەم چوارچێوەیەدا براوە ئەو لایەنە دەبێت، بەرامبەرەکانی ناچار دەکات پێداچونەوە بە ستراتیژی هەڵگیرسانی شەڕ و نەخشە سیاسیەکانیدا بکات.
بەگشتی ئەم واقیعە تائێستا لە دۆخی شەڕو ناسەقامگیری بەردەوامدایە، ئەمڕۆ، هەموو جیهان لەسەر گەورەترین بەرمیلە باروت وەستاوە، کە خەریکە دەتەقێتەوە و چاوەڕێی ئەوەن کە ڕۆژ و کاتژمێرەکانی داهاتوو چی بەدوای خۆیدا دەهێنێت، ئاخۆ وێرانکاریەکی تر بەرەورووودە بینەوە؟، بۆیە وەستانی بەمەرجی ئەم شەڕە، گرنگترین خواستی بزوتنەوەی دژی شەڕە، وەستان و کۆتایی شەڕ سەرکەوتنەکە بە کرێکاران و زەحمەتکێشان.

عوسمان حاجی مارف

ئێمە دەمان لەسەر جوانی داخستووە.. داستان بەرزان

ڕووناکییەکی پەنهان لە چاوانتدا بوو
کە شوێنی کەوتبووم
من چیتر هیچ ڕووناکییەک نابینم.

بوونت شەپۆلی دەریایەکی بێئارام بوو

کە خۆشەویستیم تێیدا دەبینی
من چیتر هیچ ئارامییەکم بۆ گرنگ نییە.

لەگەڵ بزەی تۆدا خونچەکان دەبوون بە گوڵ
ئەی چەند چێژم لە پشکتوونی گوڵەکان دەبینی
من کە چیتر هیچ گوڵێک پێی پێ نابەم.

تۆ شیعرێکی زیندووبوویت
چاوەکانت وشەکانی بوون
من کە چیتر شیعر و
چاوانی تۆم ناوێن.

نامەوێن هەرچی لە تۆدا بوون.

سوورایی گوڵی هەنار
لەسەر لێوەکانت
کاتێک دەستت نایە گەردنی ئەڤین.

ڕەشایی شەوێکی ئەنووستەچاو
لە چاوەکانتدا
ئەو دەمەی تیری تیژی تژی ژانت لە کەوانی بێمانایی ترازاند.

دابڕام لە سووایی گوڵی هەنار
لە لێوەکانت
لە ڕەشایی شەوێکی ئەنگوستەچاو
لە چاوانت
ئەوکاتەی تیر گەیشتە سنگم و
ناکەتا زامداری کرد دڵەی بێ تین.

بە دوایین جار بیرم لێکردیتەوە
دەمزانی بیرکردنەوەیە لە مەحاڵ
بەڵام هەر بیرم لێکردیتەوە
تاکو لەم کردیتەوە نوخنە
جەنگەکان تەواو دەبن
تۆ دێت بە خونچەکان خۆش بێت
ئاگرەکان خامۆش دەبن
تۆ دێت بە درەوشانەوەی ئەستێرەکان بکرێتەوە
دووکەڵەکان دەڕەوێنەوە و بەری چاومان ڕوون
کابووسەکان

شپرزەییەکان
ژانە بە سوێکان
هەموو تێدەپەڕن
تۆ ئاگات لە دڵت بێت
لە خونچە و
لە درەوشانەوە نەکەوێت
ئاگات لە دڵ بێت نەکەوێت!

مرۆڤ پێویستی بە کەسێکە بۆی بگەڕێتەوە
وەک ماڵ
مرۆڤ پێویستی بە ماڵێکە بۆی بچێتەوە
وەک کەس
ئێمە دەمانتوانی دووانەیەکی جوان بین
کەسانێک ئەمەیان دەبینی
بەڵام ئێمە دڵمان لەسەر جوانی داخست
بۆ هەمیشە لە دڵماندا پشگوێمانخست
گوێبگرە لە دەنگی لێدانی دڵ
لێدانی جوانییە ترپەکانی
فەرامۆشی بکە
جوانی گوناە
جوانی نەفرەتی
دەرگای لێمەکەرەوە
لە بیرت نەچێت ئێمە بۆ هەمیشە
دڵمان لەسەر جوانی داخستووە.

تۆ بارانی
ئەو دەمانەی من زەوی□کی وشکهەڵهاتووم
تۆ کانیاوی
ئەو دەمانەی پڕ بە گەرووی ژیان تینووم
حەز ناکەم بڕۆیت
تۆ لێرە بە ئەی باران
ئەی کانیاوی ناو دڵ لێرە بە
دەست بە ئارامییتەوە بگرە
بە جوانی هەمیشەییتەوە
لە ناومدا خۆت بنێژە.

گرنگییەکانی خەیاڵ لە گەشەکردنی منداڵان.. رێزا شوان

خەیاڵ یان ئەندێشە، گەورەترین سامانی مرۆڤە. کلیلی داهێنانەکانە. هەموو ئەو داهێنان و پێشکەوتن و شارستانی و شتە سەیر و سەمەرە تەکنەلۆژیانەی، کە مرۆڤ دروستیانیکردوون. هەموو ئەو گۆڕانکارییانەش کە لە بوارەکانی ژیاندا هاتوونەتەدی. لە سایەی خەیاڵی مرۆڤدا هاتوونەتەدی. راستیە بەرجەستەبووەکانی ئەمڕۆمان، خەیاڵ و خەونەکانی دوێنێمانن. خەیاڵ و خەونەکانی ئەمڕۆشمان، لە سبەینێدا دەبن بە راستی و دێنەدی. خەیاڵ رەگەزێکی سەرەکییە لە هەموو داهێنانێکی هونەری و زانستیدا. خەیاڵ ئەو هێزە ئەفسووناوییە، کە مرۆڤی خستە سەر مانگ، لە ساڵانێکی نزیکی داهاتووشدا، دەیخاتە سەر گەڕهەسارە "مەریخ". خەیاڵ دەمانباتە هەر شوێنێک کە بمانەوێت. نە بازگەی لە هەیە و نە پاسپۆرتی دەوێت.

(تایلەر) دەڵێت:"ئەوە هێزی خەیاڵە، کە کارەبای ئەم شارەی بەدیهێناوە".

خەیاڵ چالاکییەکی ئەقڵییە، بریتییە لە توانای دروستکردن و کۆنترۆڵکردنی وێنە و سیناریۆ و بیرۆکەی دەروونی. یان دووبارە دروستکردنەوەی وێنە لە مێشکدا بۆ ئەو شتانەی لە جیهانی راستەقینە و لۆژیکیدا بوونیان نییە. خەیاڵ جیهانێکی فانتازی دروست دەکات. خەیاڵ هانی مرۆڤ دەدات بۆ هێنانەدیی خەون و ئامانجەکانیان، لە میانەی خەیاڵکردن و هەستکردن بە خۆشیی هێنانەدییان. ئەمەش هانیان دەدات بۆ کۆششکردن و کارکردن بۆ ئەوەی بیانکەن بە راستی. زۆر جار خەیاڵ پەیوەستە بە داهێنان و توانای بینینی جیهان، لە روانگەیەکی نوێ و پەرەپێدانی داهێنەرانە. خەیاڵ بەردی بناغەی داهێنان و دۆزینەوەی چارەسەرکردنی کێشەکانمانە. زاخاوی هزر و خولیا و

ئارەزووەکانمان دەدات، بە گۆڕانکارییەکی راستەقینە لە جیهاندا. خەیاڵ پێویستییەکە لە پەیوەستییە گرنگەکانی مرۆڤ، لە هەر تەمەنێکدا بێت.
(ئەلبەرت ئەینشتاین) دەڵێت:"خەیاڵ گرنگترە لە زانین. زانین سنووردارە، بەڵام خەیاڵ هەموو جیهان دەگرێتەوە. هانی پێشکەوتن دەدات و بەشداری لە گەشەکردندا دەکات".
خەیاڵی منداڵان، بریتییە لە توانای منداڵان بە پێکهێنانی وێنە و بیرۆکە، کە لە راستیدا بوونیان نییە. منداڵان بە خەیاڵ جیهانێکی ناوازەی نموونەیی تایبەت بە خۆیان بنیات دەنێن. گەورەکان دەتوانن بە ئاسانی جیاوازی لە نێوان راستی و خەیاڵدا بکەن. بەڵام زۆرجار منداڵانی بچووک، خەیاڵ و راستی تێکەڵ دەکەن.
بە خەیاڵ دارستانێکی جوان دروست دەکەن، پڕ لە ئاژەڵی منداڵەدەست. دەتوانن لەگەڵ منداڵاندا قسە بکەن. یان دەبینین منداڵێک دەچێتە ناو سندوقێکی کارتۆنەوە و بە کەشتییەکی ئاسمانی دەزانێت، بە خەیاڵ گەشتی ئاسمان دەکات و دەچێتە سەر مانگ و هەسارەکان. ئەمانە هەموویان لە جیهانی خەیاڵیی منداڵاندا ئاسایی و سروشتین.
خەیاڵ توخمێکی چارەنووسسازە لە گەشەکردنی منداڵان. دەرگای جیهانێک لە زانستی و فێربوون گەشەکردن و کارامەیی و ئەگەرە بێسنوورەکانیان لێدەکاتەوە. ژیانی منداڵان بە خەیاڵ دەستپێدەکات. دواتر وردە وردە دەچنە ناو جیهانی راستەقینەی سەختەوە. جیاوازی لە نێوان راستی و خەیاڵدا دەکەن. لووتکەی خەیاڵی منداڵان، لە تەمەنی سێ تا شەش ساڵییە، واتە قۆناغی پێش قوتابخانەی بنەڕەتییە.
خەیاڵ لە ئەمڕۆ لە داهاتوودا، رۆڵێکی گرنگی لە ژیانی منداڵان هەیە. منداڵان لە رێگەی خەیاڵەوە، بەسەر بەربەستەکانی کات و شوێن و ئەستەمدا، بازدەدەن و سنووری هێزەکانی خەیاڵ تێدەپەڕێنن و دەستیان بە ئەو شتانە درێژدەکەن کە لە راستیدا ناتوانن بەدەستیان بهێنن. جیهانێکی ئەفسووناوی ناوازە و فانتازی و دڵخوازی ناراستی دروست دەکەن.
(س. ج. مبلیرانت) دەڵێت:"واز لە منداڵەکانتان بهێنن، با باڵەکانیان تاقیبکەنەوە، لەوانەیە نەبن بە هەڵۆ، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە، کە نابێت بە ئازادی بفڕن".
خەیاڵ زۆر لەوە زیاترە، کە ئامرازێکی یارییەکی خەیاڵی "یارییەکی

درامی" منداڵان بێت، یان زیندەخەونێک بێت. بەڵکو خەیاڵ ڕەگەزێکی سەرەکی و ئەو بناغەیەیە، کە منداڵان، تێگەیشتنی خۆیان لەسەری بنیات دەنێن. پەرە بە گەشەکردنی زانستی و هزری و سۆزداری و کۆمەڵایەتی منداڵان دەدات. خەیاڵ خۆدەرخستن و کنجکاوی منداڵان دەوروژێنێت و چرای داهێنان هەڵدەکات.

گرنگییەکانی خەیاڵ لە گەشەکردنی منداڵان:

پەرەپێدانی خەیاڵی منداڵان، لە ساڵانی پێکهێنانیدا، گرنگییەکی زۆریان لە ڕووی هزری و کۆمەڵایەتییەوە هەیە. زۆر بە کورتی و بە چڕی چەند سوودێکی سەرەکی خەیاڵ، لە گەشەکردنی منداڵان دەخەینەڕوو:

١ـ خەیاڵ ڕۆڵێکی گرنگی لە گەشەکردن و بەرزکردنەوەی زانستیی منداڵان هەیە.

ئاستی زیرەکی و هۆشیاری منداڵان و کارامەییە جیاوازەکانیان بەرزتر دەکات.

٢ـ خەیاڵ متمانە بەخۆبوون و گەشبینی و هیوا و دەروون ئاسوودەیی بە منداڵان دەبەخشێت. دەیانخاتە سەر ئەو باوەڕەی کە شتێک نییە ناوی ئەستەم بێت. لە میانەی خەیاڵکردن لە ژیانی داهاتوویەکی باشتردا، لە سایەی ئیرادە و بڕیارێکی تەکمەدا، لە سایەی کوشش و کار و تاقیکردنەوەدا، هەموو خەون و هیواکانی مرۆڤ دێنەدی.

٣ـ خەیاڵ پەرە بە توانی زمانی زارەکی و نووسراوی منداڵان دەدات. منداڵان لە کاتی یارییە خەیاڵییە درامایییەکانیان. زۆر گفتوگۆ لەگەڵ یەکتریدا دەکەن. یان لەبەر خۆیانەوە قسە لەگەڵ بابەتەکانی یارییەکانیان دەکەن. وشەی نوێ بەکاردەهێنن و وشەسازییان فراوانتر دەکەن، پێکهاتەی ڕستەکانیان باشتر دەبن. توانای داڕشتنی ڕستەی ئاڵۆزیان دەبێت. ئەمەش توانای زمانیان بەهێزتر و بەرزتر دەکات. توانای گوزارشتکردنی باشتریان لە بیرۆکەکانیان دەبێت. توانای پەیوەندیکردنیشیان باشتر دەبێت.

٤ـ منداڵان لە ڕێگەی خەیاڵەوە، فێری ئەوە دەبن کە چۆن پشت بە تواناکانی خۆیان ببەستن، لە چارەسەرکردنی ئەو ئاستەنگی و کێشانەی ڕووبەڕوویان دەبنەوە.

٥ـ خەیاڵ ئەو بناغەیەیە، کە داهێنانی لەسەر بنیات دەنرێت. خەیاڵ هانی منداڵان دەدات بە داهێنان و بە گەڕینی جیهانی دەوروبەریان. خەیاڵ ئەگەری بێسنوور دەکاتەوە، هانی منداڵان دەدات بە گەڕان بە دوای بیرۆکە و چەمکە

نوێیەکاندا. هەروەها دەرفەت بۆ کارلێککردن و بۆ دەربڕین د□□خسێنێت، ڕێگەیان پ□د□ات پەرە بە دیدگا ناوازەکانیان بدەن.
٦– خەیاڵ پەیوەندیی کۆمەڵایەتیی منداڵان بەهێزدەکات، فێری نۆرمەکانی کۆمەڵایەتی د□ب□ن. دەبنە کەسانێکی زیاتر سۆزدار و میهربان. باشتریش لە کەسانی تر تێدەگەن. فێری پەیوەندیی هاو□تی و هاوکاری د□ب□ن.
٧– هونەر و وێژە، دوو ئامرازی بەهێزن بۆ هاندانی خەیاڵی منداڵان. خوێندنەوەی پەرتووک و وێنەکێشان و موزیک، دەتوانن هەست و بیرکردنەوەی نوێ لە منداڵاندا بورووژێنن. پ□یوستە هانی منداڵان بد□ر□ن بۆ بەشداریکردن لە چالاکییە هونەری و وێژەییەکاندا. □□گ□یان پ□بد□ر□ت بە شێوەیەکی داهێنەرانە بیرۆکەکانیان دەربڕن.
٨– هیچ شتێک لە خەیاڵێکی تەندروست گرنگتر نییە، بۆ گەشەکردنی منداڵان. ئازادیی ئەوەیان هەیە، کە جیهانێکی دڵخواز لە مێشکیاندا دروستبکەن. لە سایەی هێزی خەیا□□دا، دەتوانن ببن کەسانێکی تر. فێری سەربەخۆیی د□ب□ن.
٩– خەیاڵ بەشداری سەرەکییە، لە بنیاتنانی کەسایەتی هاوسەنگی منداڵان.
١٠– خەیاڵ کاردانەوەی ئەرێنیی لەسەر تەندروستی دەروونی منداڵان هەیە.
١١– خەیاڵ پەرە بە تواناکانی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی دەدات. سەکۆیەک بۆ منداڵان دابین دەکات، بۆ پراکتیزەکردنی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی، لە ڕێگەی بەشداریکردن لە سیناریۆی گریمانەیی و چارەسەرکردنی کێشەکان بە شێوەیەکی داهێنەرانە. لە ڕێگەی تاقیکردنەوە و هەڵەکردنەوە، منداڵان دەتوانن کێشە ئاڵۆزەکانیان چارەسەربکەن بەبێ ئەوەی دەرئەنجامی نەرێنییان لێبکەوێتەوە.
١٢– زۆرجار یاریی خەیاڵی بریتییە (یاریی دراماییی) لە ڕۆڵگێڕان. ڕێگە بە منداڵان دەدات کارەکتەری جیاواز وەربگرن و پەرە بە هاوسۆزی بدەن. ئەم چالاکییانە یارمەتیدەرن بۆ پەرەپێدانی هۆشیاری سۆزداری منداڵان، بۆ خۆیان و کەسانی دیکە.
١٣– نواندنی جەستەیی و سیناریۆی خەیاڵی، وەک یاریکردنی "ماڵە باجێنە" یان یاریی "گورگ و شوان و مەڕەکانی"... ه□تد. ئەم یارییە خەیاڵییە جەستەیییانە، یارمەتیدەرن بۆ پەرەپێدان و بەرزکردنەوەی توانا جوڵەییەکانی منداڵان.
١٤– پەرەپێدانی خەیاڵی منداڵان، یارمەتی بیرکردنەوەی

داهێنەرانە دەدات. منداڵان دەتوانن بیرۆکەی نوێ بخەنە ژیانیانەوە و جیهانی دڵخوازی خۆیان دروست بکەن. بەشداری لە گەشەکردنی توانا دەروونییەکان و فراوانکردنی ئاسۆی هزرییان بکەن. یارمەتییان دەدات بۆ گوزارشتکردن و بۆ تێگەیشتن لە هەستەکانی ناوەوەی خۆیان.

١٥_ خەیاڵ بەشێکی گرنگە لە تەندروستیی دەروونی منداڵان. هێمنی و ئاسوودەییان پێدەبەخشێت، یارمەتیی منداڵان دەدات، بۆ زاڵبوون بەسەر دوودڵی و دڵتەنگی و سترێسی و بێزاریدا.

بێگومان وێژەی منداڵان، دەروازەیەکە بۆ جیهانە بێسنوورەکانی خەیاڵی منداڵان.

بە سەدان چیرۆکی ئەفسانەیی خەیاڵئامێزی کلاسیکی و مۆدێرن هەن، کە بە تایبەتی بۆ منداڵان نووسراون. کە پەیامی پەروەردەییان لەخۆگرتوون.

ئاماژە بەوەش دەدەین، کە لەژێر کاریگەریی چەندین هۆکاردا، گرنگی و ڕۆڵی خەیاڵ لە گەشەکردنی منداڵان، لە منداڵێکەوە بۆ منداڵێکی تر جیاوازی هەیە. وەک: تەمەن و ژینگە و هاندان و ئەزموونە کەسییەکان و کارلێککردن لەگەڵ کەسانی دیکەدا.

دوبەی: ٢٠٢٦

کەرکووک لە سەردەمە جیاوازەکاندا.. ستار ئەحمەد

کەرکووک وەک یەکێک لە دێرینترین مەبەندەکانی نیشتەجێبوون لە جیهاندا، مێژووەکەی پەیوەستە بە ڕەگ و ڕیشەی نەتەوە ڕەسەنەکانی ئەم خاکە و زنجیرە چیاکانی زاگرۆس، ئەم شارە تەنیا جێگایەکی جوگرافی نییە، بەڵکو گەواهیدەرێکی زیندووی شارستانییەتە دێرینەکانی مرۆڤایەتییە کە لە باوەشی نیشتمانی کورداندا چەکەرەیان کردووە. ئەگەر بە وردی لە لاپەڕەکانی مێژوو بڕوانین، دەبینین پێکهاتە و ناونانی ئەم شارە لە بنەڕەتدا دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هۆزە نیشتەجێیانەی کە لە بناری چیا سەرکەشەکانەوە هاتوونەتە

خوارە و بنچینەی ژیانیان لەم ناوچەیەدا داناوە، هەر لە سەرەتای دروستبوونییەوە، ئەم مەبەندە بە دەستی هەرییەکان، کە یەکێکن لە باوانە هەرە دێرینەکانی گەلی کورد، ئاوەدان کراوەتەوە و ئەوان بوون کە بنەڕەتی قەڵا بەرزەکەیان دانا، ئەو قەڵایەی کە تا ئەمڕۆش وەک ناسنامەیەکی نەتەوەیی و مێژوویی لە جەرگەی شارەکەدا ڕاوەستاوە و بەرەنگاری هەموو گۆڕانکارییەکان بووەتەوە.
لە قۆناخێکی تری گرنگی مێژووییدا، گەلانی گۆتی کە ئەوانیش بەشێکی دانەبڕاون لە مێژووی زاگرۆس، توانییان کۆتایی بە دەسەڵاتە داگیرکەرەکانی ئەو سەردەمە بهێنن و سەرتاسەری ناوچەکە بگرنە دەست و بۆ ماوەی زیاتر لە سەدەیەک حوکمڕانییەکی بەهێزیان کرد و ئەم شارەیان وەک پایتەختی دەسەڵاتی خۆیان هەڵبژارد، ئەمەش نیشانەی ئەوەیە کە شارەکە لەسەر دەستی مرۆڤی زاگرۆسی بنەڕەتی بە داڕێژراوە و هەموو بەردێکی ناو ئەو قەڵایە گوزارشت لە ڕەسەنایەتی ئەو نەتەوەیە دەکات. تەنانەت دەربارەی ناوی شارەکەش، گەڕانەوە مێژووییەکان و یادەوەرییەکانی ناو خەڵک جەخت لەوە دەکەنەوە کە کاتێک وەستا و کرێکارە لێهاتووەکانی کورد خەریکی بونیادنانی قەڵا مەزنەکە بوون، شارەزا و گەڕیدە بیانییەکان لەو سەردەمانەدا کاتێک تەماشای ئەم تەلاری و قایمکارییەیان کردووە، سەرسامی خۆیان بەوە دەربڕیوە کە ئەمە کارێکی تەواو و بە کەموکوڕییە و پێیان گوتووە "کارێکی کەک"، هەر لەم دەستەواژەیەوە کە ئاماژەیە بە ڕێکوپێکیی کارەکە، ناوی شارەکە بەرە بەرە بووەتە ئەو ناوەی کە ئەمڕۆ پێی دەناسین، کە ئەمە دەیسەلمێنێت ناسنامەی شارەکە ڕاستەوخۆ بەستراوەتەوە بە ڕەنج و ماندووبوونی مرۆڤی کوردەوە.
لە لایەکی ترەوە، بۆچوونێکی تری زۆر بەهێز کە لە ڕووی زانستی و جوگرافییەوە لەگەڵ سروشتی ناوچەکەدا دەگونجێت، ناوی "گڕکەک"ـە، ئەم ناوە کە لە دوو وشەی کوردی پێکهاتووە، ئاماژەیە بە ئەو گڕە هەمیشەییەی لە ئەنجامی گاز و نەوتەوە لە ناخی ئەم خاکەدا دەردەچێت و بە ئاگرە بێکوژانەوەکە ناسراوە، ئەم گڕە کە هەزاران ساڵە لە دەوروبەری شارەکە دەبینرێت، ناسنامەیەکی سروشتییە کە تەنیا بە زمانی دانیشتووانە ڕەسەنەکەی واتە کوردە زاگرۆسییەکان ناونراوە و گۆڕانی بە "کەرکووک" تەنیا گۆڕانێکی دەنگییە، دەنا بنەچەکەی هەر وەک خۆی بە کوردی ماوەتەوە. هەرچەندە لە سەردەمە جیاوازەکاندا و بەهۆی هێرشی هێزە دەرەکییەکانی وەک ئەکەدی و ئاشوورییەکانەوە هەوڵ دراوە ناوی شارەکە بە زمان و فەرهەنگی ئەوان بگۆڕدرێت، بەڵام واتای ناوەکان لەو زمانانەشدا هەر ئاماژەن بە "شوێنێکی تەواو" یان "کارێکی ڕێکوپێک"، کە ئەمەش دانپێدانانی ناڕاستەوخۆی داگیرکەرانە بەو کارە مەزنەی کوردەکان لە

ئاوەدانکردنەوەی شارەکەدا ئەنجامیان داوە.
سەلماندنی کوردستانی بوونی کەرکووک پێویستی بە تێڕامانە لە شێوازی ژیان و ئەو شوێنەوارانەی تەمەنیان دەگەڕێتەوە بۆ هەزاران ساڵ لەمەوبەر، چونکە هەموو ئەو هۆز و گەلانەی لەم شارەدا دەسەڵاتدار بوون و ئاوەدانیان کردووەتەوە، ڕەگ و ڕیشەیان دەچێتەوە سەر یەک سەرچاوە کە مرۆڤی نیشتەجێی چیا و دەشتەکانی کوردستانە. کەرکووک وەک دڵێک وایە کە خوێن بۆ هەموو جەستەی نیشتمان دەنێرێت و لە مێژوودا هەمیشە سەنگەری بەرگری بووە، ئەو شارەی لەسەر دەستی هۆری و گۆتییەکان بینا کرا، نابێت تەنیا وەک شوێنێکی جوگرافی تەماشا بکرێت، بەڵکو دەبێت وەک ڕوحی نەتەوەیی کورد سەیر بخەمڵێنرێت، چونکە مێژوو سەلماندوویەتی کە ناوی شارەکە و خاکی شارەکە و قەڵاکەی، هەموویان پێکەوە باس لە چیرۆکێک دەکەن کە تەنیا بۆ زمانی ئەو نەتەوەیە دەخوێندرێتەوە، کە هەزاران ساڵە لێرە خاوەندارێتی لە ژیان دەکات. کەرکووک هەمیشە بە کوردستانی دەمێنێتەوە، چونکە ڕاستییەکان لەناو خاکی ئەم شارەدا بە قووڵی چێندراون و هیچ هێزێک ناتوانێت ئەو ناسنامە زاگرۆسییە لە ڕەگی ئەم شارە جیا بکاتەوە، وەک چۆن ئاگری گڕکێک هەرگیز خامۆش نابێت، مێژووی کوردستانیبوونی ئەم شارەش هەر بە گەشی دەمێنێتەوە.

ستار ئەحمەد

پێکەوە نەژیان.. نەوزاد بەندی

—

هەڵبەت هەموو دیاردەیەک ئۆپۆزیتێکی هەیە، وەک شەڕ و ئاشتی ..پێکەوەژیانیش، پێکەوەنەژیان دژەکەیەتی ..
بەڵام ئەوەی لای خۆمان ئەگوزەرێ، تێکەڵاوبوونی هەردوو زاراوەکەیە، وەک چۆن لە هەندێ لە کەڵانە میللییەکانماندا ئاوی خواردنەوە و ئاوی قورس تێکەڵاوبوون، واتا ئەمە پێکەوە ئەژین بۆ ئەوەی پێکەوە نەژین..ئەمەیش بەڕاستی لەسەر وەستان و لێکدانەوەی ئەوێت، تۆ بتەوێ لەگەڵ کەسێکدا بژیت بۆ ئەوەی لەگەڵیدا نەژیت ..سەیر دەکەیت دراوسێتە، هاتووە لە تەنیشتتا خانووی دروستکردووە، کەچی تۆ بەڵێی

سیر ئەو ئەڵێ پیاز.. نەک هەر سڵاوت لێ ناکا، تەنانەت بە جەژنیشدا نایەتە مالەکەت، لەگەڵ ئەوەی کە بە بێ تۆ هەست بە ترس و دابڕان ئەکا، لەگەڵ ئەوەیشدا دژایەتیت ئەکات ..زۆربەی خێزانەکان، دایک و باوکێکی دژ بە یەک و ناتەبا بەڕێوەی ئەبەن، ئەم دووانە هاوسەرگیرییان کردووە، بۆ ئەوەی دژایەتیی یەکتری بکەن، دوای ئەوەی دایکەکە نەیهێشتووە شەمەنەفەرەکە بەجێی بێڵێ و بە چەمەلەغەکەیدا خۆی هەڵواسیوە و بای بای بۆ تابۆی قەیرە بوون کردووە، دوای ئەوەی باوکەکە خوا حافیزیی لە بەدمەستبوون و یانەی شەوانە و بەدخویی کردووە و بووە به خاوەن ژن و مال□، ل□م خانە تازەیەدا کە خێزانە، دوو کەس بڕیاریان داوە پێکەوە بژین بۆ ئەوەی دژایەتیی یەکتر بکەن، ڕێک وەک تۆم و جێری ، ئەگەر یەکێک لەو دوو بەرەی شەڕ و ناتەباییە دوور بخەیتەوە، هیچ لایەکیان ڕازی نابێ، چونکە تازە ئەوان جەنگاوەرن و بە بێ ناتەبایی و پێکەوە نەژیان ناتوانن بژین..
هەندێ جار، لەو خێزانانەدا کە شەست ساڵە دوو هاوسەر بەردەوام شەڕ دەکەن و کومەڵێ جەنگاوەری کەمئەندام و نەخۆشیان پێشکەش بە کۆمەڵگا کردووە، لەگەڵ ئەوەیشدا کە ویستومە پیاوەک□ ب□ب□م بۆ گەشتێک، ژنەکە ڕازی نەبووە و بە توندیی ڕێگریی لێکردووم، چونکە ئەوان بۆ ماوەی شەست ساڵ لە شەڕدان، تازە ئەو پێکەوەژیانە پڕ لە ئاژاوەیە، ناتوانن بۆ ماوەی چەند سەعاتێکیش واز لێ بێنن..واتا ئێمە ئەو میللەتەین پێکەوە ئەژین بۆ ئەوەی پێکەوە نەژین، هاوڕێیەتی یەکتری ئەکەین بۆ ئەوەی ژیان لە یەکتری بشێوێنین..
عاشقی یەکتر ئەبین بۆ ئەوەی ناخی یەکتری بکەین بە کەلاوەی نائومێدیی و ڕەشبینیی و دابڕان.. ئەبینە میوانی یەکتر، بۆ ئەوەی دنیایەک خەم و ئێرەیی و دژایەتیی و ژەهر لەگەڵ یەکتردا بگۆڕینەوە ..یەکتری ئەخوێنینەوە بۆ ئەوەی یەکتری بسڕینەوە و یەکتری ببەین بە قوڕدا..ئەچینە کۆڕ و کۆنسێرت و پێشانگای یەکترەوە بۆ ئەوەی بە ڕەخنەی کوشندە یان بێدەنگیی و پشتگوێخستنێکی کوشندە یەکتری وێران بکەین.
ئێمە پێکەوەین بۆ ئەوەی هیچ لایەکمان نەخەڵەتابین بیر لە بەختەوەریی بکەینەوە ..لەگەڵ یەکتردا ئەژین، بۆ ئەوەی به ووردیی چاودێریی یەکتری بکەین و نەهێڵین هیچ لایەکمان بچوکترین سەرکەوتن بە دەست بێنین، نەهێڵین هیچ گۆڕانکاریییەک لەهیچ لایەکماندا دروست بێ، ئێمە پێکەوەین، پێکەوە بوونی سیخوڕ و قوربانییەک ..پێکەوەژیانی پۆلیسێک و زیندانییەک ..ئەو ڕۆڵانەیش بەردەوام ئەگۆڕێن، واتا لە چرکەیەکا تۆ پۆلیسیت و من زیندانیی، دوای ئەوە من ئەبمە پۆلیس و تۆ ئەبیتە زیندانیی.. واتا هەر هەوڵێکی ئازادیی

من، یەکسەر تۆ ئەکاتە پۆلیس و ئەو هەوڵەم قەڵاچۆ ئەکەیت..کاتێکیش بیری ئازادیی لە تۆدا خەریکە چەکەرە بکات، من ئەبمە بارچاوەش و بە پۆستاڵەکانم ئەو چەکەرەیە لەناو ئەبەم ..

بڕوانە بۆ دوو حیزبی وەک یەکێتی و پارتیی لە شەست حەفتا ساڵی ڕابوردوودا، ئەوەی خراپە بە یەکتریان کردووە، لە شەڕی براکوژیی، لە شەڕی ڕاگەیاندن، لە جنێو، لە بوختان، لە ملشکاندنی یەکتری، له شکاتکردنی ڕاستەوخۆ لە یەکتری و تۆمەتبارکردنی یەکتری بە دزینی چەکی ئەمەریکیی لەبەردەم تڕەمپ و کۆشکی سپیدا، لەگەڵ ئەوەیشدا یەکێتی و پارتیی شەشت حەفتا ساڵە هاوڕێ و دڵخواز و تەواو کەری یەکترین.. ئەم دوو پارتە پێکەوە ئەژین بۆ ئەوەی پێکەوە نەژین.. ئەمەیش زۆر خراپتر ئەکەوێتەوە، چونکە دوو هاوسەری پێکەوە ژیاوی پێکەوە نەژیاو، یەک خێزان نائارام و سەرگەردان ئەکات، بەڵام دوو حیزبی فەرمانڕەوای هاوبەشی دژ بەیەک، کۆمەڵگایەکی حەوت هەشت ملیۆنیی توشی نائارامیی و سەرلێشێوان دەکەن ..

ئەم پێکەوە ژیانە ترسناکە، کارێک دەکات ڕۆژ بە ڕۆژ دژایەتییەکە قورستر بێ، لە هەمان کاتدا پێکەوە ژیانەکەیش بەهێزتر بێ، واتا کاتێ یەکێکیان خەریکە لەناو ئەچێ، ئەوەی تریان بوژانەوەی بۆ دەکات، بۆ ئەوەی بەهێز بێتەوەو ببێتەوە بەو هاوبەشەی کە بتوانێ ئەرکی پێکەوە ژیان و پێکەوە نەژیانەکە دووبارە هەڵبگرێتەوە..

لێرەدا ئیتر گرنگ نییە میللەتێک سەرگەردان و شێت و بێ داهاتوو ئەبێ ..گرنگ نییە شەقامەکان پڕ بن لە دواکەوتن و ئاڵودەبوون و سەرهەڵگرتن و نامۆبوون و هەژاریی و نەخوێندەواریی..

گرنگ ئەوەیە ئەو دووانە لەگەڵ ئەو هەموو شەڕ و ڕق و بوختان و غەیبەت و سوکایەتییەی کە بە درێژایی شەست حەفتا ساڵ بە یەکتری دەکەن، پێکەوە بژین .. چونکە ئەوە هەمان عەقڵیەتی دوو پزیشکی کوردە ..دوو نوسەری کوردە ..دوو بازرگانی کوردە..دوو وەرزشکاری کوردە، کە بە بێ یەکتری هەڵناکەن و ..هەتا سەر ئێسقانیش ڕقیان لە یەکترە و بە خوێنی سەری یەکتری تینوون..

یەکێتی و پارتیش هەر کوردن و .. بێ ئینسافییە گەر داوایان لێبکەین ببن بە یەک و ..یەک گوتار و یەک پەیڕەوی ناوخۆ و یەک هێز و میدیایان هەبێ، چونکە بە لەبەرچاوگرتنی کورد

لە بچووکترین ئاستەوە کە دوو مناڵی باخچەیەکی ساوایانن و بە نوکی چنگاڵ ڕومەتی یەکتریی خوێناویی ئەکەن، هەتا ئەگاتە دوو سەرکردە کە یەکێکیان هێزی بەعس دێنێتە سەر ئەوی تریان و ئەوەی تریشیان هێزی پاسدار دێنێتە سەری ئەمەی تریان، باسکردن لە برایەتیی و تەبایی ئەچێتە خانەی سوکایەتیی پێکردنەوە..وەک ئەوە وایە داوا لە ئاسن بکەیت گوڵ بگرێت ..

لێرەدا ئیتر بە بێ ئاگاداری خۆمان، یاسایەکی فیزیا جێبەجێ دەکەین، ئەویش باس لە دوو هێزی یەکسان دەکات چەند بەهێز بن، ئەگەر ئاڕاستەیان پێچەوانە بێ، ئەنجامەکەی ئەبێ به سفر ..
ئەم پێکەوە ژیانە دژەی لای خۆمان، یان ئەم پێکەوە نەژیانە نزیکەی خۆمان، وایکردووە هەموو کایەکانمان سفر بێتەوە.سیاسەت، ئابووریی، کۆمەڵایەتیی، سەربازیی، یاسا، دەستوور، زانست، هونەر، ئەدەب ، ئایین...
لە هەموو کایەکانماندا مایەپوچ بووین، چونکە پێکەوە ژیانێکی دژبەیەک پیادە دەکەین، لەو ئاژاوە گشتگیرەدا، لە نێوان دوو پیاوی ئایندا، هەتا دوو شاعیر ..دوو پزیشک ..دوو سیاسیی و دوو بازرگان، پێکدادان و یەکتر سفرکردنەوەیەکی ترسناک لە ئارادایە.. ئەوەیش هەندێک بە سیاسەتی ئینگڵیز لێکی دەدەنەوە..هەیشە ئەڵێ مریشک خۆی خۆڵ نەکا بەسەر خۆیدا هیچ کەسێ ناتوانێ خۆڵ بکات بەسەریدا..
هەندێ کەسیش لەو باوەڕەدان میللەتی کورد بە هۆی یاخی بوون و کەللە ڕەقیی و جوگرافیا و داگیرکارە هەمەچەشنەکانی چوار دەوریی و کەم ئاوەزیی و خۆش باوەڕیی خۆیەوە، ئەم بوونەوەرە سەیرەی لێ پەیدا بووە.

کێ سەفاحەکانی ناوخۆ دادگایی دەکات؟.. نووسینی: هێمن عەلی

هەواڵی دادگاییکردنی “عەجاج ئەلتکریتی”، قەساب و سەفاحەکەی زیندانی نوگرە سەلمان، برینە قووڵەکانی مێژوویەکی تاڵی بۆ کورد کولاندەوە. بەڵێ، ڕاستە؛ ئەو تاوانبارە، دوژمنێکی دڕندەی بێبەزەیی بوو کە دەستی بە خوێنی هەزاران ڕۆڵەی بێتاوانی ئەم نەتەوەیە سوورە. چەسپاندنی یاسا و دادگاییکردنی ئەم جەلادە، کەمترین دڵنەواییە بۆ کەسوکاری ئەنفالکراوان. بەڵام، کاتێک چەپڵە بۆ دادگاییکردنی دوژمنێکی بێگانە لێ دەدەین، پرسیارێک وەک زللەیەک بە ڕووی ویژدانی نەتەو□یماندا دەتەقێتەوە: ئەی سەفاحەکانی ناوماڵی خۆمان چی؟!

سەفاحەکانی شەڕی ناوخۆ

بۆچی تەرازووی دادپەروەری تەنیا بە دوژمنە دەرەکییەکان کار دەکات، بەڵام لە ئاست تاوانبارانی ناوخۆدا کوێر و لاڵە؟ ئەی ئەو تاوانبارانەی شەڕی ناوخۆ بە دادگایی ناکرێن؟ ئەوانەی بە ناوی "کوردایەتی"یەوە، بە هەزاران گەنجی ئەم نیشتمانەیان بە کوشت دا و دەیان هەزار دایکی کوردیان جەرگبڕ کرد. ئایا خوێنی ئەو گەنجانەی بە دەستی برای خۆیان ڕژا، کەمترە لە خوێنی قوربانیانی نوگرە سەلمان؟ بکوژی شەڕی ناوخۆ، هەر بکوژە، ئیتر چ جیاوازییەکی هەیە بە جلی کوردییەوە فیشەکی تەقاندبێت یان بە جلی سوپای بەعسەوە؟

جاش و موستەشارەکان: سەفاحەکانی خاوەن ئیمتیاز

ترسناکترین گاڵتەجاڕیی مێژوو و گەورەترین سووکایەتی بە خوێنی شەهیدان لەم نیشتمانەدا ئەوەیە؛ "عەجاج ئەلتکریتی"ی بێگانە بە تاوانی ئەنفال بخرێتە قەفەسی دادگاوە، بەڵام ئەو جاش و موستەشارە کوردانەی بوونە چاوی ڕێنوێنیکەری دەبابەکانی بەعس و مەرگیان هێنایە ناو جەرگەی گوندەکانمان، لەوپەڕی ئازادیدا بژین! ئەوانەی ماڵ و خاکیان ڕادەستی ئاگر و پەستاوی دوژمن کرد و بە دەستی خۆیان پەتی سێدارەیان خستە ملی براکانیانەوە، ئەمڕۆ لەبری زیندان، لەسەر تەختی کۆشک و تەلارەکان دانیشتوون و بە پارەی دزراوی ئەم گەلە، وەک "پاڵەوان" بەسەر سەرمانەوە نمایش دەکرێن. لەم نیشتمانەدا، خیانەتەکانیان نەک هەر نەچووە ناو پەڕاوی لێکۆڵینەوەی هیچ دادگایەک، بەڵکو لەژێر عەبای دەسەڵاتدا، ناپاکییەکانیان تواوەتەوە و کراوەتە مەدالیای شکۆ بە سنگیانەوە!

برسیکردنی گەل: جۆرێکی تری ئەنفال

تاوان تەنیا ڕشتنی خوێن و ئەشکەنجەی جەستەیی نییە؛ برسی کردنی گەلێک و دزینی نانی منداڵەکانی، جۆرێکی تری ئەنفالە. پرسیارە گەورەکە ئەوەیە: کێ دادگایی ئەو کەسانە دەکات کە نەوت و سامانی گشتییان کردە میراتی بنەماڵەیی؟ ئایا دزینی سامانی میللەت و بڕینی مووچەی هاوڵاتییان، تاوانێک نییە شایەنی دادگاییکردن بێت؟ ئەو دەسەڵاتەی قووتی میللەت دەبات، لە ڕووی مۆڕاڵییەوە هیچ جیاوازییەکی لەگەڵ ئەو سەفاحەدا نییە کە گیانی میللەت دەبات.

سەفاحی بێگانە لە زیندان، سەفاحی ناوخۆ لەسەر کورسی

ناکرێت جەلادێکی عەرەب لە زیندان بێت و دادگایی بکرێت، بەڵام سەفاحێکی کورد لە لوتکەی کورسییەکەیدا بێت و چەپڵەی بۆ لێ بدرێت. تا ئەو ڕۆژەی بکوژانی شەڕی ناوخۆ، جاشە ئەنفالچییەکان، و دزەکانی سامانی نیشتمان نەبرێنە بەردەم دادگایەکی سەربەخۆ، داواکردنی دادپەروەری تەنیا دروشمێکی درۆینەیە.

ئەگەر تەرازووی دادپەروەری تەنیا بۆ دوژمن هەڵبسەنگێت، ئەوە ناوی دادپەروەری نییە؛ ناوی تۆڵەیە. چونکە نەتەوەیەک کە سەفاحەکانی خۆی لەبیر دەکات، مێژوو هەرگیز لەبیری ناکات و دووبارە هەمان خوێن بەسەر لاپەڕەکانیدا دەڕژێنێت.

نووسینی: هێمن عەلی

گەندەڵیی ڤایرەسی دەسەڵاتە.. ستار ئەحمەد

کاتێک دەسەڵات لە ئەرکە ڕەسەنەکەی لادەدات و لە جیاتی نیشتمان، دەبێتە چەترێک بۆ پاراستنی بەرژەوەندییە تەسکەکانی خۆی و بنەماڵەی، ئیتر پرۆسەیەک دەست پێدەکات کە دەکرێت ناوی بنێین سڕینەوەی شوناس.
گەندەڵی تەنیا دیاردەیەکی ئابووری نییە کە پەیوەندی بە دزینی چەند ملیۆنێکەوە هەبێت، بەڵکو ڤایرەسێکی ڕامیاریی کوشندەیە کە سەرەتا لە مێخی دەسەڵاتەوە دەست پێدەکات و پاشان جەستەی ئاکاریی و کۆمەڵایەتیی نەتەوەکان دادەڕزێنێت. مێژوو فێری کردووین کە ئەم ڤایرەسە هەمیشە لە ناو تاریکیی کۆشکەکان و لە پەراوێزی بێدەنگیی گشتیدا گەشە دەکات، بەڵام بۆ ئەوەی وەک پەتایەکی درێژخایەن بمێنێتەوە، پێویستی بە دوو بەرگریکەری ساختە هەیە: پینەکردنی مێژوو و دروستکردنی تەقەنەری هزری.
ئەگەر لاپەڕەکانی مێژوو هەڵدەینەوە، دەبینین زۆر سەرکردە بوونە وانەیەکی تاڵ؛ کاتێک خەزێنەی گشتی وەک موڵکی تایبەت مامەڵەی پێوە کرا، ئیتر ڤایرەسەکە گەیشتە نەمانی متمانەی نێوان میرو شوێنکەوتوانی و لەناوی برد. هەر ئەو کاتەی بەرژەوەندیی تایبەت کەوتە پێش بەرژەوەندیی گشتی، کۆڵەکەی ئەو دەسەڵاتە ڕووخا. لێرەدا گەندەڵی تەنیا دزینی نانی خەڵک نییە، بەڵکو تێکدانی بنەما ڕەوشتییەکانە کە مرۆڤایەتی و شکۆی لەسەر وەستاوە.
بۆ ئەوەی جەستەیەکی تووشبوو بە ڤایرەسی گەندەڵی بتوانێت لەسەر پێ بوەستێت، ناچارە جۆرێک لە ترساندن بەرهەم بهێنێت. ئەم تۆقاندنە تەنیا بە کوشتن و زیندان نییە، بەڵکو جۆرێکە لە داگیرکردنی هۆش.

کاتێک مرۆڤ فێر دەکرێت کە تەنانەت ئارەزووە سروشتییەکانی و پاکوخاوێنییە جەستەییەکانی پێوەری باوەڕ بن، ئیتر نەسرەوتنێکی دەروونی بۆ دروست دەبێت کە ڕێگەی لێدەگرێت بیر لە مافە سیاسی و ئازادییەکانی بکاتەوە. تەقاندن و گەندەڵی دوو ڕووی یەک دراون؛ یەکەمیان وەک بەرگرییەکی دەستکرد بۆ پاراستنی دووەمیان بەکاردێت.

لە کۆمەڵگەیەکدا کە ئەم قایرۆسە تێیدا ڕەنگ دادەکوتێت، مرۆڤ دەکرێتە دوو بەشەوە: نەرینەیەک کە دەبێت یان خوێنەڕێژ بێت یان نەکەرێکی تەقیو، و مێینەیەک کە تەنیا وەک ئامرازێکی خزمەت و چێژ وێنا دەکرێت. ئەم دابەشکارییە جێندەرییە و سڕینەوەی ڕۆڵی ژن، ڕێک لە خزمەتی ئەو دەسەڵاتە نەرینە ڕەهادایە کە دەیەوێت هەموو جومگەکانی ژیان کۆنترۆڵ بکات. تەنانەت دروشمە تەلارسازی و مێژووینەکانیش دەبنە پۆشاکێکی ساختە بۆ داپۆشینی جەستە داڕزیوەکەی دەسەڵات، بەڵام ئەمە تەنیا پینەکردنێکی کاتییە و نابێتە جلی پیرۆزی.

سڕینەوەی ڕاستەقینەی ئەو کاتە ڕوودەدات کە دەسەڵاتدار چیتر ناتوانێت بەدرۆو هەڕەشە ڕاستییەکان بشارێتەوە. کاتێک خەزێنەکان بەتاڵ دەبن و تەنیا وێرانە و قەرز بۆ نەوەکان جێدەهێڵن، ئیتر هیچ شوێنەوارێک ناتوانێت ڕەوایی بە لاشەیەکی گەنیو بگەڕێنێتەوە.

گەندەڵی مێرانیەکە مێژووی هەر دەسەڵاتێک بگۆڕێتەوە، داری بەرخودان دەژاکێنێ . ئازادیی ڕاستەقینە لەو ساتەوە لەدایک دەبێت کە مرۆڤەکان تێدەگەن متمانە و باوەڕ لە ناخدایە و بە چاوپۆشین لە ئاستی ستەم و تاڵانی لەبار دەچێت.

ئاشکرایە، دەسەڵاتێکی گەندەڵ وەک هەر جەستەیەک کە قایرۆسێکی کوشندە لێی دابێت، ئەنجامی لەناوچوونە.

فەوتانی ئەم جۆرە دەسەڵاتانە یاسایەکی نەگۆڕە؛ چونکە مێژوو تەنیا ناوی ئەوانە بە نەمری دەهێڵێتەوە کە خزمەتی مرۆڤایەتییان کردووە، نەک ئەوانەی نەوەکانیان لە ناو گەرداوی گەندەڵیدا زیندەبەچاڵ کردووە. ئازادی ڕاستەقینە وەک خۆر دەدرەوشێتەوە، چونکە ویستی گەلان بە دادپەروەری هێزێکی نەبڕاوەیە و هیچ مشەخۆرێکی دەسەڵاتدار ناتوانێت ڕێگەی لێبگرێت.

کوڕە کەڕ و لاڵ.. نەوزاد بەندی

کوڕە گەورەکەم، حاڵەتی ئۆتیزمی هەیە، هەر ئیشێکی ماڵمان هەبێ، ئەڵێ بابه کوڕە کەڕ و لاڵ بانگ بکە..!
ئەڵێم کوڕم! نا بێ پێی بڵێی کوڕە کەڕ و لاڵ،.. عەیبە ..پێی ناخۆشە..
ئەڵێ :ئەی خۆ گوێی لێ نییە، ئیتر چۆن پێی ناخۆشە..؟
ئەڵێم : ئەگەر گوێیشی لێ نەبێ، ئەبێ ڕێزی لێبگرین..پێی بڵێ وەستای سەتەلایت و کارەبا ..
لە ڕاستیدا هۆکاری هۆگربوونی کوڕەکەم بەو وەستای سەتەلایت و کارەبا یە، ڕێز و هێمنیی و ڕەوشتی بەرزێتی .. پێشتر کە وەستایەکمان بانگ ئەکرد، پێش خۆمان دەردەپەڕییە ژوورەوە، بە پێڵاوەوە،فەرش و دار و بەری پیس ئەکرد، دانەیەکمان لێ وون بوو، لە موساعید مەتبەخ دۆزیمانەوە، ئەیووت بزانم ئەمڕۆ بە نیازن چی بخۆن .. دانەیەکی تریان خۆی کردبوو بە ژووری کوڕەکەما، ئەیووت ئەم پلەیستەیشنەی تۆ زۆر خاوە، ڤێرژنەکەی بگۆڕە !
بەلام کوڕە کەڕ و لاڵ وەک ئەوان نەبوو، بە ڕێزەوە لەبەر دەرگا ڕائەوەستا، هەتا خۆمان پێش ئەکەوتین و ڕێگامان نیشان ئەدا، پێڵاوەکانی لە دەرەوە دادەنا و سەری دادەخست و بە ڕێز و حورمەتەوە هەنگاوی دەنا ..
هیچ گلەیی و گازندەیەکی نەبوو، بە هێمنیی کارەکەی جێبەجێ دەکرد..لێی نەدەکردیت بە کۆڵی شێر، منەتی دنیای بەسەردا نەدەکردیت، کە ئەمووت ئەو قاعیدەی گڵۆپە، یان ئەو ئێڵ ئێن بییە کۆن بووە، بۆچی نایگۆڕیت ؟ ..لەگەڵ ئەوەی کە بیگۆڕیایه قازانجێ خۆی تیا بوو، بەڵام بە ئاماژە ئەیووت پێویست ناکا، هیچ عەیبی نییە . .ئەوە لە کاتێکدا وەستاکانی تر بێ پرسی خۆت قاعیدەی گڵۆپ و ئێڵ ئێن بی بۆ ئەگۆڕیت و پارەیەکی زۆری لەسەر حیساب ئەکردیت.
ئەم کوڕە کەڕ و لاڵە، دوای ئەوەی ئیشێکی تاقەتپڕوکێنی لە کارەبا و سینی سەتەلایتەکەدا ئەکرد، نرخێکی زۆر کەمی داوا دەکرد .. ئەمووت کەمە .. بە ئاماژە ئەیووت نا نا.. من تەنها حەقی خۆم وەرئەگرم لەوە زیاتر حەرامە ..
کاتێ داوەتم ئەکرد بۆ نانی نیوەڕۆ، قبوڵی نەدەکرد و به زمانی ئاماژە تێی دەگەیاندم کە ناتوانێ و کاری هەیه ..لە کاتێکدا دڵنیا بووم هیچ کارێکی نەبوو، دڵنیا بووم زۆریش برسی بوو، بەڵام حەزی نەدەکرد ئەرکێکی زیاترم لەسەر دروست بکا و پارەی زیاترم پێ خەرج بکات.

کوڕە ئەتیزمەکەم، لە کاتی تێکچوونی گەرمکەر و گیزەر و هەموو ئامێرێکی تری ماڵەکەماندا، یەکسەر ئەیووت باوکە، بۆچ کوڕه کەڵە و لاڵە بانگ بکەی با بێمان چاک بکاتەوە ..

ئەمووت کوڕەم، ئەو وەستای کارەبا و سەتەلایتە، لە گەرمکەر و گیزەر و ئامێرەکانی تر نازانێت ..

ئیتر هەم کوڕە ئەتیزمەکەم و هەم خۆیشم زۆر ئالوودەی ڕەوشتی بەرز و پیشەگەریی و شارستانیی کوڕە کەڵە و لاڵە بوو بووین ..چی وای لەم کوڕە کردووە لە ئەلفەوە تاکو یاء لە ئێمە جودا بێ؟ چی وای لەکردووە چاو و ڕاو و دزی و درۆ و فێڵ و ساختەچێتیی نەزانێ ؟ چی وای لەکردووە دەستی دەستیت پێ نەکا و مەشکەت لە نەگا بە گامێشەک و پارەی زیادەت لێ وەرنەگرێت ؟ چۆن ئەم کوڕە دوور کەوتەتەوە لە شەڕ و مەڕ و سوکایەتیی و بێ ڕێزیی و پەزلەدان و کاتکوشتنی موشتەرییەکانی ؟ چۆن لەناو ئەم میللەتەدایە و هیچ شتێکی لەم میللەتە ناچێ ؟ بۆچی فزوڵییەت و چاو و ڕاو و سیخوڕیی و چاوحیزیی و هەموو سیفەتە ناشیرینەکانی تیا نییە؟ بۆچی لە ژێر پەردەی دین و ناسیاویی و متمانەدا، هیچ جۆرە شمشێر و خەنجەرێکی حەشار نەداوە بیدات لە قوربانییەکانی ؟

وەڵامەکەی زۆر ئاسانە ..

چونکە ئەم کوڕە کەڕ و لاڵە.. هیچ جنێو و فێڵ و فڕ و داو و تەڵە و فاک و فیکەکی خەڵکەکە نەچووە بە گوێچکەیدا .. هیچ زوڵم و ناپیاویی و نامەردیی و ناکەس بەچەییەکی نەبیستووە و نەچۆتە ناو هەست و هۆشیی و لاپەڕەی ویژدانی پیس نەبووە .. وانەکانی دزیی و دەستبڕین و کاتکوشتن و سوکایەتیی و بێ متمانەیی و تێرنەخواردن و چاوچنۆکیی و حیزفرسەتیی وەرنەگرتووە .. کۆرسەکانی خەخۆریی و براکوژیی و کەبەکەی ناشەریفانە و حیزبایەتیی و بنەماڵەیی و تیرەگەریی و لووتبەرزیی وەرنەگرتووە .. زانکۆ و پەیمانگاکانی خۆپەرستیی و فشکەریی و پەزلەدان و کافریی و مونافیقیی و خۆ دەوڵەمەنکردنی خێرا و زۆرەتییدا نەخوێندووە..

هەر بۆیە خۆم و کوڕە ئەتیزمەکەم، عاشقی ڕەفتار و هەڵس و کەوت و ڕەوشتی کوڕە کەڵە و لاڵەکە بوو بووین ..

بە جۆرێک هەردووکمان حەزمان ئەکرد ئێمەیش کەڵە و لاڵ بووینایە بە ئەوەی وەکو ئەو بە جوانیی و پاکیی و متمانە و پیشەگەریی بمانیایەتەوە ..

لە کۆتاییدا چارەسەری دۆخی سیاسیی و ئابووریی و کۆمەڵایەتیی کوردم دۆزییەوە .. بەڵێ .. پێویستە کار بەدەستانی کورد ، کەڵە و لاڵ بکرێن و لەبەردەم ئەو وەستایەدا بکرێن به شاگرد بۆ ئەوەی فێری ئەدەب و وەفا و پاکیی و چاکیی و خۆنەویستیی و پیشەگەریی ببن ..

پێویستە لەسەرەوە بۆ خوارەوە، سەرۆکی حوکمەت و وەزیرەکان و سەرۆک حیزبەکان و بەڕێوەبەره گشتییەکان هەتا بچوکترین کاربەدەست و خاوان پیشەو بازرگانی ئەم کۆمەڵگایه، کەڕ و لاڵ بکرێن و .. کۆرسێک لەلای کوڕە کەڕ و لاڵ بخوێنن.. کۆرسێک لەسەر چۆنێتیی گەڕانەوە بۆ مر□قایەتیی و پێکەوە ژیان و وازهێنان لە لوتبەرزیی و خوێنمژین و گیرفانبڕینی یەکتریی ..کۆرسێک لەسەر ڕێزگرتن و بە هەند وەرگرتنی بار و دۆخی هەژاران و نەدارانی کۆمەڵگا .. کۆرسێک لەسەر ئەوەی ئەوەندەی کارەکانمان مافمان هەبێ و .. سامان و داهاتی گشتی لەسەر خۆمان و ماڵ و مناڵمان تاپۆ نەکەین ..

ئای چەند پێویستمان بەوەیه کوڕە کەڕ و لاڵ یەک بە یەکمان هەڵوەشێنێ و .. بۆگەناوی ناخمان ڕابدا و .. کەڵبە ناشیرینەکانمان لێبکاتەوە و.. دڕکی ڕق و ئێرەیی و خۆخۆریی و چڵێسیی دڵ و دەروونمان بژار بکات و .. بمانکات بە کەسانێکی نۆرماڵی وەکو خۆی ..